

narozen 1962, Varnsdorf

Naši přišli do Čech někdy v 50. letech z Čertižného, kde žil táta. Před měnovou reformou v roce 1953 nabízeli Slováci Romákům, aby se nastěhovali sem do pohraničí, dávali jim docela velké peníze za jejich chatrče. Chudí si vždycky vybrali dům, kde byla jedna místnost a chlív a komunisti jim přidělili nebo prodali kravku. Baráky po Němcích stály do tisícovky. Děda měl zděný barák, těm dali tenkrát 10tisíc korun, a tak se nastěhovali sem do Nového Boru. Táta tam začal chodit do školy, děda pracoval ve sklárnách a babička uklízela. Nemohli si tam zvyknout, tak se vrátili, ale zjistili, že v Čechách se žije líp, že lidi jsou na ně lepší než na Slovensku, tak se asi po roce do Nového Boru vrátili.

Rodiče mluvili víc ukrajinsky, než slovensky. Táta byl zase z polského pohraničí, říkali mu Polák. Děda nadával polsky. Děda byl za první světové války v Římě a Charkově, tam si našel bářišnu, bábě napsali, že je nezvěstný, že asi zemřel ve válce, ale on bydlel od ní asi patnáct kilometrů s tou bářišnou. Bába se to dozvěděla, hodila si poleno na rameno a šla ho tam ztřískat.

Mámina rodina z Mikové u Stropkova, kde mimochodem vyrůstal Andy Warhol, odešla dřív. Bydleli v Brtníkách, děda tam měl kovárnu, někteří lidé ze Starých Křečan si ho ještě pamatují. Rodiče se poznali už na Slovensku. Táta tam chodil hrát. Tátova sestra se přestěhovala do Rumburka a táta šel za nimi. Ale věděl, že už tady máma někde je. Začali spolu žít brzy, od patnácti, šestnácti let. Z Rumburka odešel táta kvůli práci do Mikulášovic. Komunisti nám dali byt, byli vstřícní, táta si udělal řidičák, rozvážel uhlí, měli jsme se docela dobře. Pomáhali rodině, tátových sourozenců bylo asi pět a přistěhovali se za ním. Máma byla doma s dětma, ale vydělávala taky broušením nožů. My jsme byli čtyři. Pak jsme se odstěhovali do Starých Křečan, táta nastoupil na státní statek, jezdil tam s traktorem a máma pracovala v Elitce v Krásné Lípě, dělala tam přes čtyřicet let.

Když jsem začal chodit do školky, máma přestoupila do Křečan, tam vyráběli punčochy, svetry. Z Křečan jsme se přestěhovali do Mikulášovic a pak zpátky do Křečan.

Nebyl hlad, ale neměli jsme to, co ostatní. Děda s babičkou nemohli pomoci, brali sto korun. Táta jim pomáhal, jezdili jsme za nimi do Mikulášovic na víkend, na dřevo, pomoci jim. Táta si nestěžoval na Čechy, že by ho neměli rádi.

Nebylo tu mnoho Romů, když jsme se sem přistěhovali. V Křečanech bydlela jedna rodina, v Mikulášovicích byla jen naše rodina. Pak ještě Stojkovi, ale to byli olašský, pak se odstěhovali. Kočovní tu nebyli.

Když v šedesátém osmém přišli Rusové, naši stáli před barákem a čekali. Máma byla z Ukrajiny, tak s nimi mluvila, nesla jim tam jídlo. Vojáci vůbec nevěděli, která bije, proč jsou tady, mysleli si, že je povolali do války. Když zjistili, že tu válka není, objímali se, jeden vzal samopal a zahodil ho, že by nezabil. Když ale neposlechli, tak to bylo tvrdý. Kolikrát se zabili mezi sebou, zakopali je.

Do školy jsem začal chodit ve Starých Křečanech do devítiletky. Bylo nás tam dost Romů, za námi se přistěhovaly asi tři rodiny, ve škole nás bylo asi deset, patnáct Romů. Koukali na nás ale jako na ty Romáky, bylo to takový fuj, nic dobrého. Ale v první třídě jsem měl samé jedničky, šlo to se mnou nahoru, takže tam jezdili z okresu, z Děčína, fotili si mě jako opičku, že Cigán má samý jedničky, byl jsem na nástěnce, ale jinak se pořád cigánský děti ve škole oddělovaly. Když byly vši ve škole, jenom Cigány brali.

My jsme byli čtyři sourozenci a táta lpěl na tom, abychom se učili a šli někam studovat, takže brácha je řezník, ségra je prodavačka, má hospodu v Křečanech, ta druhá ségra se vykašlala na všechno, je velký cestovatel, žije v Kladně. Ve mně viděli někoho, kdo je všechny zachrání. Já jsem byl chytřej, měl jsem dobré vysvědčení. S paní Hübschmannovou jsme se seznámili, když jela kolem, když jezdila za Romy a u nás píchla kolo. Táta je hned pozval domů, dal jim najíst, kolo se muselo oslavit, tak se hrálo a zpívalo. Já jsem tenkrát chodil do Lidušky do Rumburka a paní Hübschmannová mi to domluvila u pana Macourka. Chlapi z orchestru mě zkoušeli, zahrát, zazpívat, původně chtěl peníze, ale pak říkal, že je nechce, že by to byl hřích, že jsem talent a že mě bude učit hrát a psát naši romskou muziku, aby to nezaniklo. Ze školy mě pouštěli středa až pátek, abych k němu mohl jezdit.

Pak jsem dělal přijímačky na gympl, ale neudělal. Tam ale nikoho nezajímalo, jestli jsem černej. Přijímačky na konzervatoř jsem udělal, ale brzy jsem skončil. Učil jsem se automechanikem v České Lípě, to bylo tenkrát docela prestižní. Ve třetím ročníku mi v Rumburku na praxi přejeli nohy přes tažnou tyč. Tak jsem marodil a pak jsem byl zamilovanej do Ivanky, tak se mi nechtělo do školy. V květnu ve třetím ročníku k nám přijel ředitel a přesvědčoval tátu, abych chodil dál do školy, ale láska vyhrála. Pracoval jsem pak v ČSAD, v osmnácti jsem měl kluka, pak jsem šel na vojnu, ale po dvou měsících mě pustili, nechtěl jsem být na vojně, tak jsem to tam všemožně hrál, abych se dostal domů. Tak jsem se dostal až k psychiatrovi, ale ten poznal, že to hraju. Já jsem mu ale vysvětlil, že mám doma přítelkyni a malé dítě a že rodiče ženě berou peníze, tak mi nakonec napsal, že by bylo vhodné, aby mě propustili. Pak jsem znovu nastoupil do ČSAD, musel jsem dodržet tříletou smlouvu, která se podepisovala s firmou, kde jsem dělal při učňáku praxi, protože za mě zaplatili 20 tisíc školné. Pak jsem byl v TOS, tam byly velký peníze, 20 korun na hodinu, tehdy tam dělali samí chlapi, co přišli z kriminálu, aby mohli zaplatit kriminál. Vyklepával jsem odlitky, to byla hrozná dřina, ale pak jsem si zvykl, začal jsem chodit i na ranní, spal jsem třeba dvě hodiny. Ale táhlo mě to pořád k muzice, tak jsem si chodil s klukama zahrát.

Pak přišla tahle doba, všichni jsme si mysleli, jak to bude dobrý, taky jsme zvonili klíčema a dneska bych si těma klíčema rozbil hlavu. Doktor Ščuka a další tenkrát objížděli Československo a zřizovali organizace Romské občanské iniciativy (ROI). Mamča už za komunistů dělala tzv. cikánskou otázku. Romáci z ní měli respekt, snažila se, aby děti chodily do školy, do školky. Dělala to zadarmo, převychovala lidi, kteří přišli ze Slovenska, my jsme byli vzor. Máma je podchytila, zvedala ty lidi,

kultivovala. Měli jsme jako první stěnu, koberce, magneták, ostatní Romové to chtěli taky, tak se snažili. Tehdy nebyly půjčky jako dneska, všichni chodili do práce, tak jim to strhávali z výplaty a oni byli schopní to zaplatit. Ostatní rodiny byly taky z východního Slovenska, maďarští Romové přišli později, kolem roku 1970, z Čierné nad Tisou, Krompach. Máma se pak stala předsedkyní ROI. Chtěli po mně, abych dělal v Praze pro Ščuku. V Ostravě jsem objížděl Romy, na Slovensku. Dělal jsem doktoru Ščukovi řidiče. Bral mě mezi Romy, učil jsem se a on mě pak cpal do různých funkcí. Nejdřív jsem odmítal, ale pak jsem se stal předsedou Romské mládeže pro ČSR. Snažil jsem se, aby sdružení a organizace měly peníze, aby pomohly dětem do škol. Hodně peněz nám dával třeba Klaus (tenkrát šla ROI do koalice s ODS). V Praze ale upřednostňovali jen svoje rodiny, intriky, domlouvali se, jak mě shodit, až jsem tu funkci položil. Mamča pomáhala nově příchozím sehnat byty, dětem vyřizovala školy. Dělal to zadarmo, otec nadával. Dělal to až do smrti, lidi na ni byli zvyklí, chodili za ní. Táta byl muzikant. Tátu si zvali i z okolních vesnic a i když se pohádali, tak o tom druhý den nevěděli. Když k nám přijela návštěva a neměli jsme peníze, rodiče se jen domluvili očima a šup, už šla máma do krámu. Pro mámu bylo vždycky první skamarádit se s řezníkem, aby mohla nakupovat na dluh. Táta šel do hospody, udělal si tam nátisk, pak si vybral lidi, se kterými se tam bude bavit, kdo bude zpívat a ty si přivedl domů. Já jsem musel vstát, škola neškola, hrát a zpívat. Postavil nás do latě, ségra musela hrát na harmoniku, brácha na kytaru, druhá ségra zpívala, máma musela zpívat, dokud se táta bavil. Neměli jsme toho moc, já jsem pak byl od devíti, desíti let u pana Formánka. Táta hrál na rozlučce se svobodou jeho synovi, pak přivezl tátu domů a společně jsme mu zahráli. On se rozbrečel. Byl komunistka jak hrom, ale byl taky v koncentráku, takže viděl, co tam s Romákama dělali. Pak mě vozil i k panu Macourkovi a od našich nechtěl ani korunu. Ale byl to vlastně on, kdo to pokazil. Kdybych byl doma u táty, táta by mně dal, ale on byl na mě moc hodnej, rozmazlil mě a já se pořád vymlouval, nechtělo se mi. Kdyby nade mnou táta držel pevnou ruku, dotáhl bych to do konce. Proto já třeba skočím do auta a dovezu děti do školy, protože já vím, kde jsem ulítl, co jsem udělal špatně.

Jak se vyprávěly pohádky

To se chodilo ke strejdovi, my jsme mu říkali Partyzán, byl opravdu partyzán. Byl sám, spal ve chlívě a až někdy ve třinácti letech si ho vzali do baráku, byl děsně hodnej. Když se šlo na pohádku, starší museli strejdovi přinést slivovici nebo rum a museli jsme s sebou vzít polínka, aby se mohlo topit. Když se sedělo dlouho, někdo mu přinesl tabák. Vesměs to byla pravda, on vyprávěl o Slovácích, kteří dělali s Cigánama, jak to tam chodilo, ale přehodil to na krále. Pak ale když ho naštvála manželka, tak vyprávěl o ní, ona nevěděla, že vypráví o ní, ale někomu to docvaklo. Pak třeba vyprávěl o mém tátovi, že tam byl jeden sluha a přišla za ním rodina a pili, hráli na harmoniku, na housle a už to mířil na tátu, že ho tam nepozval. A když jim to docvaklo, tak se všichni váleli smíchy. Někdy jeho žena dělala naschvály. Bouchala, když hodně poslouchali, byla naštvaná, že on je středem pozornosti, a ona ne. Pak se pohádky přestaly vyprávět. Přišly televize, rádia, pak už zjistili, jaká je ta pohádka doopravdy, tak už se dědkovi smáli, nevěřili mu.